

A SZERB KÖZTÁRSASÁG OKTATÁSI MINISZTERIUMA
SZERB BIOLÓGIAI TÁRSASÁG, BELGRÁD
BIOLÓGIAI ÉS ÖKOLÓGIAI INTÉZET, TERMÉSZETTUDOMÁNYI- ÉS
MATEMATIKAI EGYETEM, KRAGUJEVAC
BIOLÓGIATESZT A KÖZÉPISKOLÁK IV. OSZTÁLYA SZÁMÁRA
Köztársasági verseny, 2023. 5. 27.

Kód: _____

I. Karikázd be a helyes válasz előtti számot!

1. A magas fűvek és esernyő alakú fák által uralt lágyszárú növényzet melyik biomra jellemző:
  - 1) szavannák biomja
  - 2) mediterrán örökzöld erdők
  - 3) tajgák
  - 4) sivatagok
  - 5) tundrák

2. Az eutrofizáció folyamatát nem követi:
  - 1) a cianobaktériumok és az egysejtű algák túlszaporodása
  - 2) a cianobaktériumok és az egysejtű algák szétesése
  - 3) megnövekedett oxigén koncentráció
  - 4) a víz minőségének romlása
  - 5) káros anyagok felszabadulása

3. A főemlősök diverzifikációját és adaptív radiációját bizonyítják az alábbi korból származó fosszilis leletek:
  - 1) jura
  - 2) kréta
  - 3) harmadidőszak
  - 4) negyedidőszak
  - 5) triász

4. A szervezet külső környezeti változásokra adott azon reakcióját, amely addig tart, ameddig a szervezet össze nem hangolja az élettani folyamatait a kialakult változásokkal, úgy nevezzük, hogy:
  - 1) akció
  - 2) reakció
  - 3) adaptáció
  - 4) aklimatizáció
  - 5) adaptív radiáció

5. A főemlősök genomjának elemzésével a következő ismeretekhez jutottak:
  - 1) Az anatómiailag modern emberben a zsírlerekódások eloszlásához és a hipoxiához való alkalmazkodáshoz fontos génváltozatok a neandervölgyi emberekkel való kereszteződés eredményeként jelentek meg.
  - 2) Az anatómiailag modern emberben a keratinszintézishez, a bőr vastagságához és a haj sűrűségéhez fontos génváltozatok a neandervölgyi emberekkel való kereszteződés eredménye, ami Afrika területén történt.
  - 3) A beszéd képességének kialakulása a neandervölgyi embereknél és az anatómiailag modern embereknél is a FOXR2 gén mutációjának következménye.

- 4) A trikromatikus látás az M/L opszint meghatározó gén duplikációjának és az M opszint kódoló génre való divergálódásának a következménye, amely a spektrum vörös tartományában abszorbeálja a fényt, valamint az L opszint kódoló génre, amely a spektrum zöld tartományában abszorbeálja a fényt.
- 5) Az ember fejlődési vonalában az agy fejlődésében jelentkező változásokat olyan gének mutációi követik, amelyek az embrionális fejlődés során az idegsejtek prekursorainak osztódásáért és vándorlásáért felelősek.

II. Ha az állítás igaz, karikázd be az I betűt, ha hamis, akkor a H betűt!

6. A mutációk kromoszómakészleteket is érinthetnek. I H
7. A legtöbb tengeri élőlény euriterm. I H
8. A kevés egyed által alapított populációkban a genetikai sodródás hatása kisebb. I H
9. Az emberek genetikai variabilitása más fajokhoz viszonyítva nagy a környezeti tényezők és a gének interakcióinak következtében. I H
10. Az elsődleges szukcesszió a biológiailag üres térben megy végbe. I H

III. Kösd össze a fogalmakat!

11. A Tara Nemzeti Parkot 1981-ben alapították. A Tara hegység egy részének nemzeti parkká nyilvánítását kiterjedt kutatás előzte meg, melynek során a következő ismeretekre tettek szert:

- 1) A Tara egyes részein a levegő havi középhőmérséklete 10,4 °C.
- 2) A Tara hegység déli részein finomra őrölt fekete színű szerves anyag keveredik nagyobb talajdarabokkal.
- 3) A vízfolyások mellett mézgás éger- (*Alnus glutinosa*) és fűzerdők (*Salix sp.*) található, míg a hegyvidéki övezetben tölgy, vadrózsa és galagonya van jelen.
- 4) A növénytársulás megvilágított részén a magas fák szintje jelentkezik, míg a megvilágítatlan részen a száraz, lehullott levelek és az avarszint található.
- 5) A Tara hegység fitocönózisaiban a jegenyefenyő és a lucfenyő a legelterjedtebb és a legproduktívabb növényfajok.
- 6) Az erdei közösségekben 56 emlősfaj és 153 madárfaj található.

Párosítsd a számokkal jelölt állításokat a táblázatban szereplő fogalmakkal! Írd be a számot a táblázat megfelelő mezőjébe! *Megjegyzés: egy szám csak egy mezőbe írható be.*

edafikus tényező	kvantitatív (mennyiségi) összetétel	sztratifikáció (szintezettség)	éghajlati tényezők	kvalitatív (minőségi) összetétel	domináns fajok

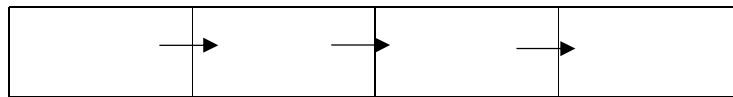
12. I. A táblázatban különböző természeti jelenségek kerültek bemutatásra. Írd a táblázat megfelelő mezőibe a természeti jelenségekhez kapcsolódó fogalmak előtti számokat! *Megjegyzés: egy szám csak egy mezőbe írható be.*

- 1) a vízpára és bizonyos gázok megtartják a hőt az atmoszférában
- 2) a víz felszabadulása a gleccserekből és visszajutása az óceánokba
- 3) a talajfelszín részecskéinek elhordása a szél hatására
- 4) a sótartalomban és a hőmérsékletben jelentkező különbségek irányítják a globális vízkörforgást

glaciáció és interglaciáció	termohalin cirkuláció	szélerózió	üvegházhatás

II. Írd a táblázat üres mezőibe a számokat úgy, hogy az elrendezésük megfeleljen a természetvédelmi területek méretének a legkisebb területtől a legnagyobb felé haladva!

- 1) természeti park
- 2) természeti rezervátum
- 3) nemzeti park
- 4) természeti műemlék

13. A táblázatban különböző élőlénycsoportok szerepelnek. Írd az élőlénycsoportokra vonatkozó fogalmak előtti számokat a táblázat megfelelő mezőjébe! *Megjegyzés: egy szám csak egy mezőbe írható be.*

- 1) A kardhal (*Xiphias gladius*) a táplálkozás miatt nyáron meleg vidékekre vándorol.
- 2) A maláriás szúnyog csak akkor maradhat életben, ha a levegő nedvességtartalma 88 és 90% között variál.
- 3) Az egerek képesek különböző környezeti feltételekhez alkalmazkodni, és az erőforrások széles spektrumát használják.
- 4) A koalák táplálkozása kizárólag az eukaliptuszon alapul.
- 5) A puma tolerálja a -38 °C és $+38\text{ °C}$ közötti hőmérséklet-ingadozásokat.

sztenovalens szervezet	eurivalens szervezet	migratórikus szervezet	generalista	specialista

14. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatokat!

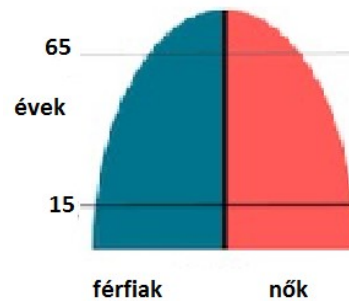
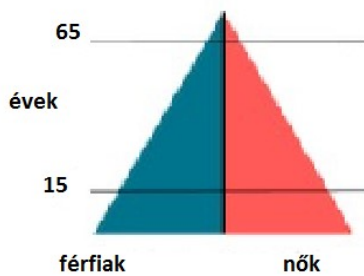
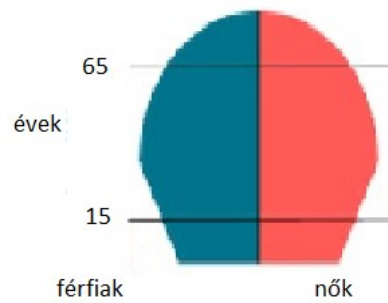
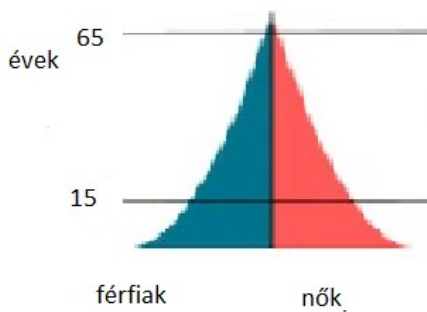
A *Ramonda nathaliae* egy nagyon régi növényfaj, amely csak Szerbia, Macedónia és Görögország néhány szurdokában és kanyonjában marad fenn. Az élőhely feltételeinek megváltozása miatt fennáll annak az esélye, hogy a *Ramonda nathaliae* kihal. Mára már azonban tudományos adatok állnak rendelkezésünkre e növényfaj egyedszámáról, élőhelyéről, a veszélyeztetettségéhez vezető tényezőkről, valamint a védekezési intézkedésekről. A javasolt intézkedések egyike a természetből hozott mintákon alapuló laboratóriumi szaporítás. A cél a *Ramonda nathaliae* faj új populációinak létrehozása, és visszahelyezése eredeti élőhelyükre.

Az elolvasott szöveg alapján, írd az üres mezőbe a + jelet, ha az adott fogalom a *Ramonda nathaliae* fajra vonatkozik, illetve a – jelet, ha az adott fogalom nem vonatkozik a *Ramonda nathaliae* fajra!

introdukált (behurcolt) faj		invazív (inváziós) faj		végveszélybe került faj	
reliktum (maradvány)-faj		endemikus faj		szövettenyésztésből való szaporítás	
autocton faj		allochton faj		a flóra vöröskönyvében szerepel	

IV. Vizsgáld meg az ábrákat, és oldd meg a feladatokat!

15. Írd minden ábra alá a vonalra a bemutatott populáció korfájának típusát!

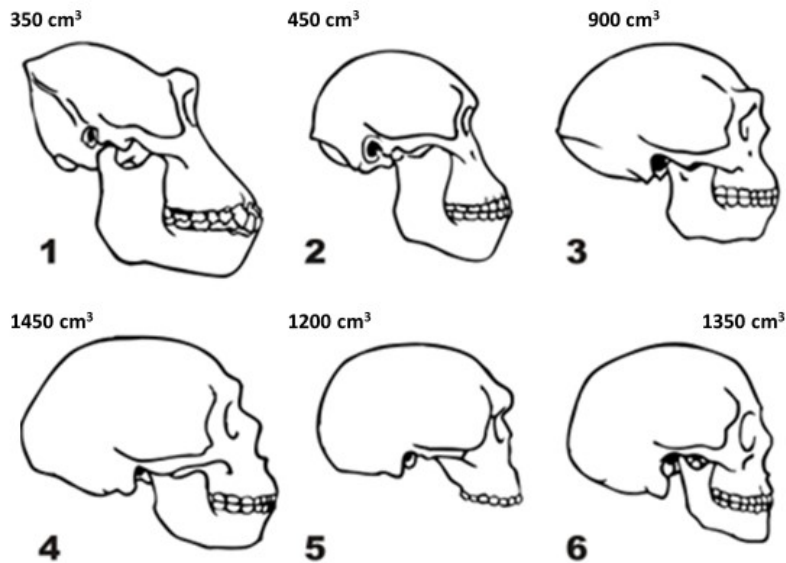
_____

_____

_____

_____

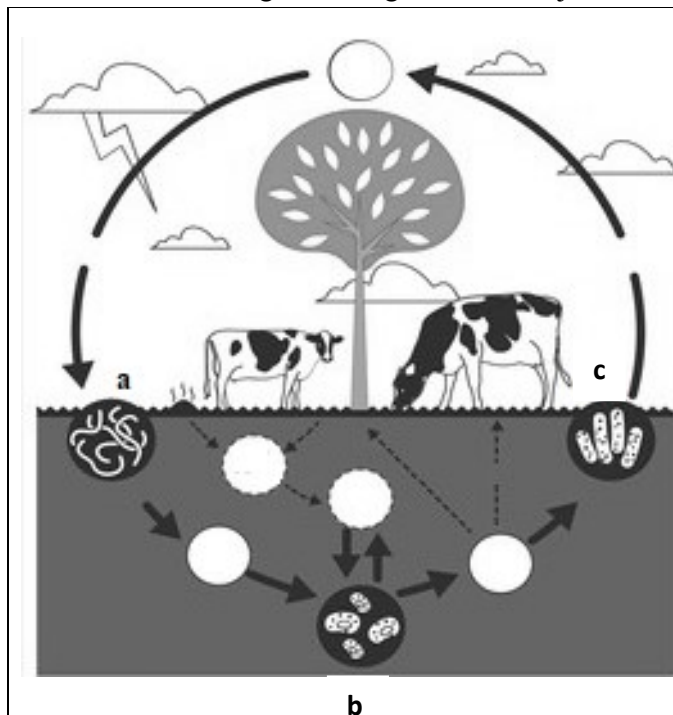
16. Az ábrákon a főemlősök koponyái és azok kraniális kapacitása látható. Írd a táblázat üres mezőjébe azt a betűt, amely megfelel a főemlősök azon képviselőjének, amelyre az adott kraniális kapacitás és a koponya tulajdonságai jellemzők! *Megjegyzés: egy betű felesleges.*

- a) anatómiailag modern ember
- b) *Homo erectus*
- c) *Homo habilis*
- d) csimpánz
- e) *Homo heidelbergensis*
- f) nendervölgyi ember
- g) *Australopithecus afarensis*

1	2	3	4	5	6

17. Az ábra a nitrogén körforgását illusztrálja a természetben.

I. Párosítsd a megadott válaszokat az ábrán elfoglalt helyükkel a kémiai elem vagy vegyület képletének beírásával az üres köröcskébe!

Csak a teljes mértékben helyes válasz fogadható el.

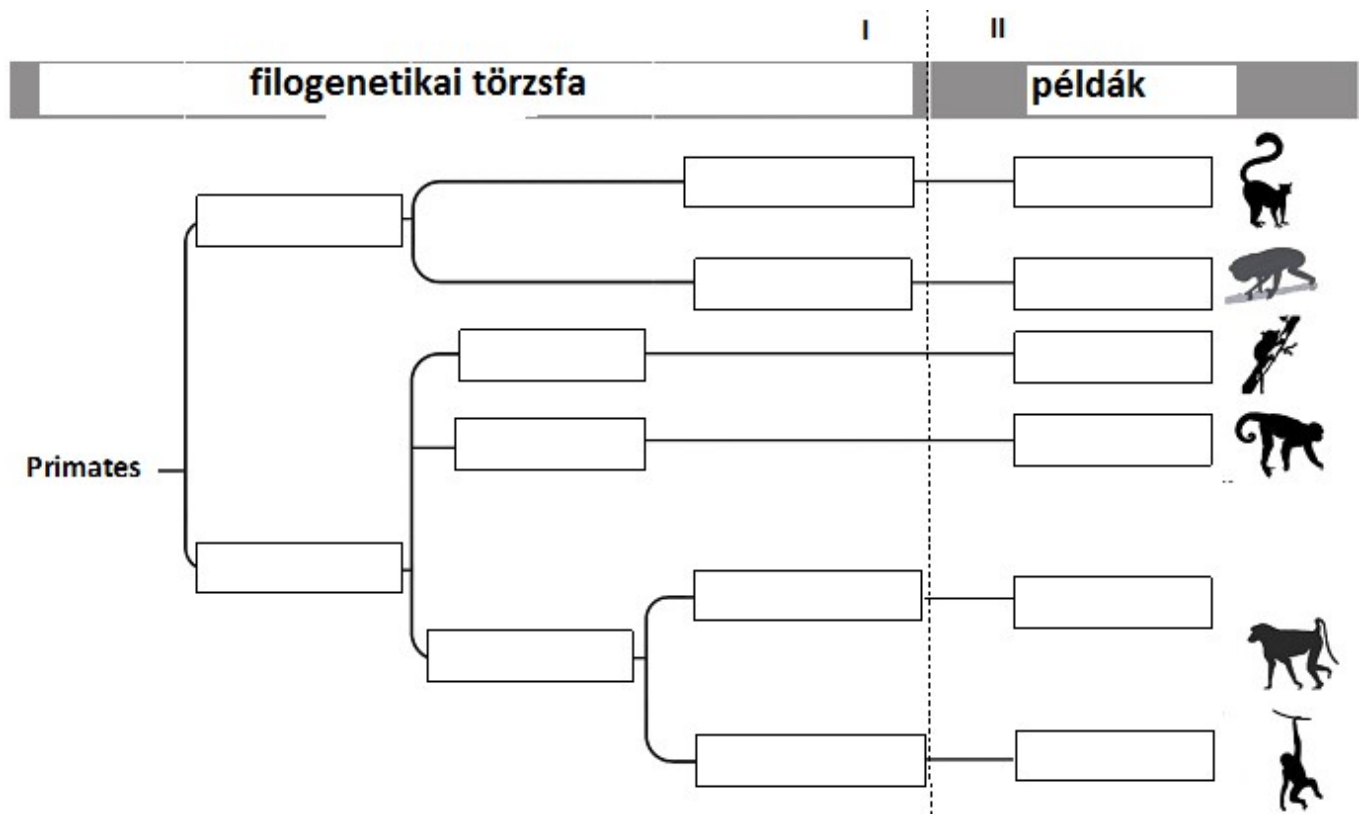
- a) NH_4
- b) NO_2
- c) N_2
- d) NH_3
- e) NO_3

II. A képen betűk jelölik azokat a mikroorganizmusokat, amelyek részt vesznek a nitrogén körforgásának folyamatában. Írd a vonalra a betűt, amely megfelel az ábrán bemutatott mikroorganizmusoknak.

Csak a teljes mértékben helyes válasz fogadható el.

- nitrikáló baktériumok ____
- denitrifikáló baktériumok ____
- nitrogén megkötő baktériumok ____

18. Az ábra a főemlősök törzsfáját illusztrálja. Vizsgáld meg az ábrát, és oldd meg a feladatokat!

I. Párosítsd a különböző főemlőscsoportok latin nevét a filogenetikai törzsfán elfoglalt helyükkel a helyes válasz előtti betű megfelelő mezőbe történő beírásával (az ábra filogenetikai törzsfá részében)!

- a) Lorisoidea
- b) Strepsirrhini
- c) Tarsiiformes
- d) Lemuroidea
- e) Platyrrhini
- f) Haplorrhini
- g) Cercopithecoidea
- h) Catarrhini
- i) Hominoidea

II. Párosítsd a főemlősök példa szervezeteit a főemlőscsoporttal, amelyhez tartoznak, a helyes válasz előtti betű megfelelő mezőbe történő beírásával a filogenetikus törzsfán (az ábra példák részében)!

- a) makifélék
- b) emberszabású majmok és ember
- c) koboldmakifélék
- d) óvilági majmok
- e) lajhármakifélék
- f) újvilági majmok